א נטור א״ח סימן נטן:

תורה אור השלם ו. אַשֵּׁר קַמָּטוּ וְלֹא עֵת נָהָר 2. חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה איכה ג כג אינה בּדְבַר יְיָ שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ 3. בִּדְבַר יְיִ שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם:

... תהלים לג ו 4. חָוֵה הֲוֵית עֵד דִּי כְּרְסָוְן רְמִיוֹ וְעַהִּיק יוֹמִין יְתַב לְבוּשֵה בִּתְלֵג חָוָּר וּשְׁעֵר לְבוּשֵה בִּתְלֵג חָוָּר וּשְׁעֵר יְבוּשָּׁה בָּעָמַר נְקַא בְּּרְסְיֵה רֵאשֵׁה בָּעָמַר נְקַא בָּרְסְיֵה שְׁבִיבִין דִּי נוּר גַּלְגִּלוֹהִי נוּר דְּלַק: דניאל ז ט 5. ראשו בֶּתֶם פָּז קְוְצוֹתְיוּ 7. ראשו בּתָם תַּלְתַלִּים שָׁחרות כָּעוֹרֵב:

שיר השירים ה יא 6. כּה אָמֵר יְיָ הַשְּׁמִים כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדם רַגְלָי אֵי זָה בָיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זָה מָקוֹם מְנוּחָתִי: ישעיהו סו א

.7. ונגש העם איש באיש י. וְנָגֵּשׁ וְּנְבֶּשׁ וְּנְבֵּשׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעַהוּ יִרְהֲבוּ הַנַּעַר בַּזְּקֵן וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּר: ישעיהו ג ה

8. כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן יָיָ צְבָאוֹת מסיר מירושלם ומיהודה משעו ומשענה כל משעו ָלֶחֶם וְכֹל מִשְׁעַן מְיִם: גִּבּוֹר איש מלחמה שופט ונביא וְלְּטֵם וְזָקֵן: שַּׁר חֲמִשִּׁים וּנְשׁוּא פָּנִים וְיוֹעֵץ וַחֲכֵּם הָרָשִׁים וּנְבוֹן לְחַשׁ: וְנָתַהִּי נְעָרִים שָׁרֵיהֶם וְתַעֵּלוּלִים יִמְשְׁלוּ בֶם: ישעיהו ג א-ד 9. לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וֹשְׁתוּ בְּיַיִן מְּסְבְתִּי: משלי ט ה 10. קֶסֶם עַל שִׂפְתֵי מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמְעַל פִּיר:

משלי טז י נוסיר טור. 11. כִּי יִתְפּשׁ אִישׁ בְּאָחִיוּ בֵּית אָבִיוּ שִּׁמְלָה לְכָה קְצִין תִהְיֶה לְנוּ וְהַמַּבְשֵׁלְה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶף: ישעיהו ג ו 12. יִשָּׂא בִּיוֹם הַהוּא לֵאמֹר לא אַהִיָה חֹבֵשׁ וּבְבֵיתִי אֵין לא אֶרְיֶּה ווֹבֵשׁ וּּבְבּונִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׁמְלָה לֹא תְשִׁימֻנִי קְצִין עָם: ישעיהו ג ז

ישביוו ג'ו 13. לא תִשָּׁא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךְ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנָפֶּה אֱלֹהֶיךְ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנָפֶּה אַת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוּ יְּשֶׁתְּי בְּשׁתְּי בְּשׁתְּעָתְּי בְּּבְּתְּ לְשָׁנְא: שמות כּ ו 14. שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ בְרְחוֹבוֹתֶיהָ תִּמְצָאוּ אִישׁ אָם יֵשׁ עֹשֶׁה מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה משפט ַּיִּבְּיֶּבֶּי וְאֶסְלַח לְה:

רבינו חננאל

ארבע כנפים ופרקי' ישעיה שראה בזמן שהיה בהמ"ק קיים ראה שש כנפים אבל . חזקאל שראה אחר חרבן ליחזקאל כאלו נתמעטו מכנפי החיות שתים שתים שנאמר בהם ובשתים יעופף י-ן וקרא כלומר שמשוררות רקו א כדכתים התעיף עיניך בהן כדכתים התעיף עיניך בו ואיננו ורב פי׳ שאין כתוב בזה הענין בס׳ שלנו ורבנן באו לגלות דבר זה מדרד אחרת כי ישעיה ראה בהרן אחרונים שעיה ראה רגלים מכוסין ויחזקאל ראה רגלים מגולות עד שידע כי הז רגל ישרה ואמר אותז . שהיו מכוסין רגליהן בהן הן שנתמעטו ודחינן ודלמא דגלו ואחזו ליה דאי לא רגליהז נמי דגלו ואחזו ליה

קודם שנברא העולם. נגזר עליהם להבראות להיות קודם מתן תורה לקיים מה שנאמר דבר לוה לאלף דור (מהלים קה) ראויה היתה תורה להינתן לסוף אלף דור וכשראה שאין העולם מתקיים בלא תורה עמד וערדן ונתנה לסוף כ"ו דורות מאדם הראשון עד משה רבינו: רבה אמונסך. רבה תהלתך עליהן: (ח) לרסיה. משמע כסא אחד: לרסון רמיו. שני כסאות הוטלו נחקנו לישב עליהן: שלינה חול. להושיב אדם בלידו: כלך מדברותיך. חדל מדבריך עד שתגיע אלל נגעים ואהלות שהן הלכות עמוקות: קילל ישעיה את ישראל. כלותר נתובא

קודם שנברא העולם ולא נבראו עמד הקב"ה

ומרדן. ואיכא למ״ד ושתלן לשון לפי פרש"י ראשון נתן נשמתן בגיהנס ולא נבראו ותימה הוא וכי עביד דינא בלא דינא כי מה פשעו להיות בגיהנם ונראה לפרש וטרדן שלא נבראו ביחד כי אם מעט לכל דור ודור כדי שלא יחריבו העולם ושני הלשונות בירושלמי שוה אך הלשון משונה ולכך לא חש למתני איכא דאמרי לה בהאי לישנא (ט) כיון שאינו משנה לה רק חדא תינה: ופליג אר' שמואל בר נחמני. שהוא אומר שמלאכים נבראים בדבור המקום ולא מנהר דינור: רבי חנינא בן דוםא למעלה. שהיה בעל מעשים יותר מכל בני דורו:

ולמטה (י) בבית קיסר. ולאו משום שלא היה חשוב למעלה אלא משום שגם בדורו היו אנשי מעשה כמותו:

ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שְבדור ורב נחמן בר יצחק אמר אשר קומטו לברכה הוא דכתיב אלו תלמידי חכמים שמקמטין 6 עצמן על דברי תורה בעולם הזה הקב"ה מגלה להם סוד לעולם הבא שנאמר נהר יוצק יסודם אמר ליה שמואל ⁰לחייא בר רב בר אריא תא אימא לך מילתא מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך יכל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ואמרי שירה ובטלי שנאמר יחדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דר' שמואל בר נחמני דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד שנאמר יבדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כתוב אחד אומר ילבושיה כתלג חיור ושער יו(רישיה) כעמר נקא וכתיב יקוצותיו תלתלים שחורות כעורב לא קשיא כאן בישיבה כאן במלחמה דאמר מר אין לך נאה בִישיבה אלא זקן ואין לך

נאה במלחמה אלא בחור כתוב אחד אומר יכרסיה שביבין דינור וכתוב אָחד אומר יעד די כרָסון רמיו ועתיק יומין יתיב לא קשיא אחד לו ואחד לדוד כדתניא שאחד לו ואחד לדוד דברי ר' עקיבא אמר לו ר' יוםי הגלילי עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה ת"ש אחד לדין ואחד לצדקה דברי רבי עקיבא אמר לו ר"אָ בן עזָריה יעקיבא מה לך אצל הגדה כלך ייִמדברותיך (יי אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנאמר יהשמים כסאי והארץ הדום רגלי כי אתא רב דימי אמר שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד

שאמר להם המקרא הזה 'ירהבו הגער בזקן והנקלה בנכבד שמונה שמר להם המקרא הזה יירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד שמונה כל עשרה קללות מאי נינהו דכתיב יכי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם 🖪 וגו" משען אלו בעלי מקרא משענה אלו בעלי משנה כגון ר"י בן תימא וחביריו פליגו בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר ילכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכל משען מים אלו בעלי אגדה ישמושכין לבו של אדם כמים באגדה 🌣 גבור זה בעל שמועות ואיש מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה שופט זה דיין שדן דין אמת לאמיתו נביא כמשמעו קוםם זה מלך שנאמר ⁰יקםם על שפתי מלך ₪ זקן זה שראוי לישיבה שר חמשים אל תקרי שר חמשים אלא שר חומשין זה שיודע לישא וליתן בחמשה חומשי תורה דבר אחר שר חמשים כדרבי אבהו דאמר רבי אבהו מכאן שאין מעמידין מתורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה ונשוא פנים זה שנושאין פנים לדורו בעבורו למעלה כגון רבי חנינא בן דוסא לממה כגון רבי אבהו בי קיסר יועץ שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים וחכם זה תלמיד המחכים את רבותיו חרשים יבשעה שפותח בדברי תורה הכל נעשין כחרשין ונבון זה המבין דבר מתוך דבר לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה ∞בלחש ונתתי נערים שריהם מאי ונתתי נערים שריהם א"ר אלעזר אלו בני אדם שמנוערין מן המצות ותעלולים ימשלו בם אמר רבי (פפא) בר יעקב יש תעלי בני תעלי ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם ירהבו הנער בזקוי (והנקלה בנכבד) אלו בני אדם שמנוערין מן המצות ירהבו במי שממולא במצות כרמון והנקלה בנכבד יבא מי שחמורות דומות עליו כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליו כחמורות אמר רב קטינא יאפי׳ בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו מהם בעלי אמנה שנא' ייכי יתפש איש באחיו בית אביו (לאמר) שמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין ים כשמלה ישנן תחת ידך ייוהמכשלה הזאת∞ מאי והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדין עליהן אא״כ יים כשמלה ישנן תחת ידך ייוהמכשלה הזאת מאי והמכשלה הזאת יים ביים שאין בני אדם עומדין עליהן אא״כ נכשל בהן ישנן תחת ידך בישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימוני קצין עם ישא אין ישא אלא לשון שבועה שנאמר ¹ולא תשא את שם ה' אלהיך ₪ לא אהיה חובש לא הייתי מחובשי בית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא גמרא ודלמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרי ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל איני והאמר רבא ⁰לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה בעלי אמנה שנאמר יישוממו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה לא קשיא

ל) [ברכות יב.], ב) [ל"ל ראשה], ג) סנהדרין לח:, ד) ושם ע"ש סו:ן, ה) ועי פרש"י דסנהדרין סו: ד"ה מדברותיך], ו) שבת פו., מדברותין, ו) שכם פו, ו) [סנהדרין פו,, ח) [גיטין פח. סוטה מו: סנהדרין (ח.) ע) [פי בחשלי מפני השטן ערוך ערך (חש], ') [ל"ל מחל וכ"ל בילקוע ובע"ין, ל) [מיותר ובע"ר], בי (מיותר ובע"ר), בי (מיותר נ) ושבת היט:ו. מ) ושבת היט: גיטין מג.], ל) שבת קיט:, ביטין מג.], ל) שבת קיט:, ס) [וברכות יו:], ע) [ובכתובות

טליהו י״ח פורטניוח: ירהבו. יחגאו: שש מחות סדרי משנה. היו בימיהן:

לחם אלו בעלי הש"ם. שיש לסמוך על

הורחתן כסמיכת לחם: בעל שמועות.

ששמע הלכות פסוקות מרבותיו

ושגורות בפיו: ראוי לישב בישיבה.

וליטול ממנו עלה בכל דבר חכמה:

כדרבי אבהו. להעמיד לפניו מתורגמו

לדרוש ברבים: למעלה נושחין פנים

בעבורו לדורו. שהכל ניזונין

בזכותו כגון רבי חנינא בן דוסא

כדאמרינן בעלמא (תענית דף כד:)ם)

כל העולם אינו ניזון אלא בשביל

חנינא בני: למטה. מלכי האומות

מכבדין אותן בשבילו כגון ר' אבהו

שהיה חשוב בבית המלך כדאמרינן

במסכת סנהדרין (דף יד. עי) דהוו

נפקי אמהתא דבי קיסר לאפיה כו':

שראוי למסור לו לו׳. כגון אב״ד

ולבו דואג בקרבו: מעלי. שועלים:

כי יתפש חיש בחחיו. הכתוב היה

מגנן לומר שלא היו יודעין להשיב

לשוחלים הלכה: שבני חדם מתכסין

בהן. נחבאין שלא ישאלו להן לפי שאין בקיאין בהן: ישנן סחס ידך. כלומר אתה בקי בהן: אא"כ נכשל

בהם. כשהתלמיד נכשל בשמועתו

פעם ראשונה ושניה הוא נותן לב

לעמוד על שמועתו: לא אהיה. איני

רגיל להיות: דלמא. האי נמי לאו

משום דאנשי אמנה היו אלא דאי

הוה אמר גמירנא הוו אמרי ליה

אימא לן והוא לא הוה ידע:

הגהות הב"ח

(h) גמ' שמקמטין את עלמן משינה על דברי חורה כו' מגלה להם סוד הנהר לעולם הבא: (ב) שם כלך מדברותיך ולד אצל נגעים: (ג) שם גבות (ד) שם הסס על שפתי מלד לו) שם קסס על ספתי מקן במשפט לא ימעל פיו זקן זה: (ה) שם אמר רג פפא כר יעקב אלו תעלי וכו' והנהלה בנכבד יבואו בני אדם וכו׳ במלות כרמון מאי והנחלה: (ו) שם מתכסיו בהם כשמלה: (1) שם ה׳ להיך מאי לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי בית המדרש: (ת) רש"י ד"ה כורסיה: (ע) תום' ד"ה וטרקן וכו' בהחי לישנה ואיכא דאמרי לה בהאי לישנא כיון שחינו משנה רק סדא כל"ל: (י) ד"ה ולמטה כגון רבי אבהו נכית קיסר:

הגהות הגר"א [א] גבו' ותעלולים ימשלו בם. "ב ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו (והוא הי"ח כי וחכם חרשים נחשב לחד וכו ונבון לחש ומ"ש המהרש"ח ל"ל דהוא לענין דרשה ולא לעניו מנינא דא"כ י"ט הווין אף זולת קרא ונגש כוי):

מוסף רש"י

עד די כרסון רמיו. נתיישנו הכסאות דמשמע שנים (סנהדרין לח:). עד מתי אתה עושה שכינה חול. שלתה מושיג גשר ודס אללו (שם כלך מדברותיך אצי נגעים ואהלות. מנע מדבריך ופנה להלכות נגעים ואהלות חמורים ובהם אתה מחודה ולא בהגדה וסנהדריו סו:). מתכסין כשמלה. כשוואלין אותן טעמי תורה הללו עושין עלמן כמעלימין את דבריהם מפני שאינן יודעים להשיב, ישגן תחת ידך. אתה בקי לפיכך קלין תהיה לנו ותלמדנו חכמה (שבת אדם עומדין עליהן. על אום עובורין עלירון. על נוריין לאומרן כהלכתן, אלא אם כן נכשל בהן. עד שאומרן ב' או ג' פעמים בשיבוש, דהיינו טעמי חורה המסוחרין (שם קב.). או: שאין אדם עומד על אמיתחן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב ומבין גיטיו מג.). לא אהיה חובש. איני רגיל להיות חובש בבהמ״ד. הורגלתי, כמו (איוב יב) שחוח לרעהו אהיה, אני הווה (שבת קב.). ודלמא שאני התם. ממאי דמשום דיש בהו אמנה

הוא די היים לי של של מים להוא במירבא. אותן טעמי תורה, אמרי לייה. שואלים אימא לן (שם). ודחינן בשלמא אפיה אורח ארעא לגלויי קמיה רביה אלא כרעא מי אורח ארעא לגלויי קמיה רביה. ל) וחוב פרכינן ודלמא מל כל כרקך לכיכים שישינו האמת, דאי אמר להו גמירבא. אותן טעמי תורה, אמרי לייה. שואף אין בראשה אלכסון מאי לא אהיה חובש. מודה הוא על האמת שלא יגע נתורה (שם).

אדמה. להודיע שמראה לנביאים כעין דמות באובנתא דליבא. אבל הקב"ה ישתבח שמו אין לו דמות. וזה הדבר מוכיח שאין שם דמות שאילו היה תמיד אחד או דמות בחור לעולם או דמות זקן לעולם אלא ללמדך שאין שם דמות כלל. אלא מה שמראה